

УДК 658.115

Безгубенко В. Ю.,*аспірант кафедри міжнародних фінансів Тернопільського національного економічного університету*

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ОРЕНДОЮ ОБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Досліджено напрями підвищення ефективності управління орендою об'єктів державної власності в Україні, зокрема, побудови дерева цілей та формування багаторівневої ієрархічної структури органів управління.

Ключові слова: оренда, державна власність, ієрархічна структура, фінансові потоки, власність, бюджет, управління.

The main directions of improvement of the efficiency of management of the lease of objects of state property in Ukraine, in particular, the construction of the goal tree and the formation of a multi-level hierarchical structure of management bodies.

Key words: lease, state property, hierarchical structure, financial flows, ownership, budget, management.

Постановка проблеми. Задля ефективного управління об'єктами державної власності та оренди в Україні необхідним є формування дерева цілей оренди, оптимізація фінансових потоків, вдосконалення системи органів управління. Відсутня в Україні державна фінансова стратегія та політика оренди об'єктів державної власності створює перешкоди на шляху формування ефективного власника та орендаря, оскільки у суб'єктів орендних відносин відсутня впевненість в політичній, економічній та фінансовій стабільності держави, послідовності її економічної та фінансової політики існують формальні та неформальні обмеження в орендному процесі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогодні дослідженням цієї проблематики займається чимало вчених-економістів, зокрема: А.А. Воронин, С.П. Мошин, Т. Саати, У. Черчмен та ін. Вперше ідея побудови моделі дерева цілей була запропонована У. Черчменом [1, 242] у зв'язку з проблемами прийняття рішень у промисловості.

Складовими цього методу є формування та використання дерева рішень, дерева напрямів розвитку, окреслення проблем та визначення функцій. Дерево цілей поділяється на види залежно від кінцевої мети побудови моделі.

Цей метод важливо використовувати при встановленні та орієнтації на одержання повної і відносно стійкої структури цілей, проблем, функцій, напрямів – такої структури, яка б при зміні впродовж часу та за наявності змінних зовнішніх чинників могла легко реагувати та підлаштовуватись до зміни зовнішнього середовища.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є дослідження напрямів підвищення ефективності управління орендою об'єктів державної власності в Україні, зокрема, побудови дерева цілей та формування багаторівневої ієрархічної структури органів управління.

Виклад основного матеріалу. Дереву цілей притаманна ієрархічна побудова. Цілі на макрорівні можуть будуватися і виконуватись лише за умови задоволення та врахування цілей на мікро– та субмікрорівнях. Залежно від напрямку (від макро– до мікрорівня, від мікро– до макрорівня) цілі можуть конкретизуватися або узагальнюватися.

Головною необхідністю та складовою при побудові моделі дерева цілей є конкретизація та формулювання поставленої мети, ступеня її досягнення та методики оцінювання.

Дійовими особами, що формують, здійснюють, реалізацію та здійснюють контроль за виконанням дерева цілей є виконавці на всіх рівнях дерева цілей. Для кожної відповідної мети досягнення побудови дерева цілей формуються свої, властиві лише цій меті виконавці та встановлюється проміжок часу, за який вказані цілі повинні бути здійснені.

У дереві цілей оренди об'єктів державної власності основними дійовими особами є Верховна Рада України, Кабінет Міністрів, Фонд державного майна України, інші уповноважені органи, державні підприємства, балансоутримувачі та орендарі.

У вітчизняній практиці формування та виконання дерева цілей використовується лише конкретизація цілей з макрорівня до мікрорівня. Дерево цілей будується поетапно, завдяки переходу від вищого рівня до нижчого. У деяких випадках використовується метод одночасної побудови дерева цілей як зверху, так і знизу – від розробників та управлінців та від користувачів – виконавців [2].

Основною верховною метою є побудова фінансової парадигми оренди об'єктів державної власності. Дерево цілей побуду-

дови фінансової парадигми, на нашу думку, слід формувати у вигляді замкнутої системи, де остання складова є першою для побудови нової циклічної зміни.

Генеральною ідеєю дерева цілей управління орендою об'єктів державної власності та управління фінансовими потоками, що виникають у процесі орендних відносин є формування не лише фінансової парадигми, але і визначення ефективності використання об'єктів державної власності (див. рис.1.).

Оскільки оренда впродовж останніх років стала одним із ефективних методів управління державною власністю поряд з приватизацією, необхідне затвердження і впровадження стратегії та тактики оренди об'єктів державної власності в Україні.

Позитивне та динамічне зростання обсягів надходжень орендної плати до Державного бюджету України та зменшення надходжень від приватизації спонукають акцентувати увагу регіональних відділень Фонду державного майна України на процесах конкурсного відбору потенційних орендарів об'єктів оренди, проведення дій для популяризації та підвищення ефективності орендних відносин. Для підвищення ефективності надходження орендної плати до Державного бюджету України регіональними відділеннями Фонду державного майна України проводиться контрольна-організаційна та рекламно-інформаційна робота. Для залучення якомога більшої кількості потенційних орендарів та підвищення зацікавленості щодо оренди об'єктів державної власності регіональні відділення інформують по радіо, телебаченні, розміщують на інформаційних сайтах, друкують в офіційних виданнях всі дані про запропоновані об'єкти до оренди, основні їх характеристики та вимоги до оренди і потенційних орендарів. Регіональними відділеннями Фонду державного майна України на конкурсних засадах визначаються суб'єкти оціночної діяльності, для визначення ринкової вартості об'єктів оренди.

Для ефективного управління об'єктами державної власності необхідним є створення на базі Фонду державного майна України органу управління, який би здійснював керівництво та контроль за використанням усіх об'єктів державної власності. На нашу думку, такий орган управління слід назвати “Фондом державної власності” та прийняти Закон України “Про Фонд державної власності”, оскільки поняття “майно” не включає в себе всі перераховані нами об'єкти державної власності. Ми вважаємо, що майно є складовою власності і не є його синонімом.

Рис. 1. Побудова дерева цілей оренди об'єктів державної власності в Україні

У зв'язку з макроекономічною проблемою розпорошення функцій та обов'язків органів управління та зловживання використанням об'єктами державної власності, пропонуємо узагальнити та об'єднати органи управління в один інститут, до функцій якого входитиме загальне управління та контроль за користуванням об'єктами державної власності: майна, природних ресурсів, землі та антиблаг і немайнових об'єктів.

Створення єдиного органу управління об'єктами державної власності на базі Фонду державного майна України дасть змогу реформувати нинішню складну та розгалужену систему організаційного забезпечення управління державною власністю, зменшить рівень витрат на адміністрування та узагальнить основні напрями і концепції управління державною власністю, сприятиме мінімізації рівня трансакційних витрат.

Оскільки основною метою оптимізації фінансових потоків є забезпечення ефективного зіставлення вигод та витрат, важливо враховувати потреби всіх учасників (суб'єктів) процесу управління об'єктами державної власності та оренди зокрема.

Для підвищення ефективності управління об'єктами державної власності, а саме управління орендою таких об'єктів, є розробка та забезпечення ефективного функціонування систем забезпечення управління, формування організаційно-функціональної структури. Побудову ієрархічної структури управління варто здійснювати з врахуванням систем управління об'єктами державної власності та системи управління організацією.

Одним із напрямів оптимізації фінансових вхідних та вихідних потоків при оренді об'єктів державної власності є оптимізація відносин між учасниками орендного процесу.

Запропонована нами функціонально-організаційна багаторівнева ієрархічна структура органів управління об'єктами державної власності в Україні зображена на рис. 2.

Функціонально-організаційну структуру варто будувати з врахуванням обов'язків та мети управління. Ця структура побудована відповідно до ієрархічної структури і вказує на послідовність прийняття управлінських рішень, здійснення операцій щодо визначення ефективності управління орендою та безпосередньо процесу оренди, побудови системи відповідальності в напрямку від мікро— до макрорівня [2], [3], [4].

Багаторівневу ієрархічну структуру органів управління об'єктами державної власності слід поділити на чотири складові, залежно від рівня впливу на управлінські рішення та дії:

I. Рівень прийняття законодавчо-нормативних документів, прийняття загальнодержавних управлінських рішень з питань

управління об'єктами державної власності та оренди, її об'єктів зокрема, вивчення регуляторного впливу управлінських рішень на суб'єкти, на реалізацію поставленої кінцевої мети та завдань.

II. Рівень виконання загальнодержавних управлінських рішень та формування методичного забезпечення, здійснення аналізу виконання рішень та проведення моніторингу реалізації управлінських програм, узагальнення рекомендацій щодо практики реалізації управлінських рішень I-го рівня, здійснення контролю за ефективним використанням об'єктів державної власності, надходження податкових та неподаткових платежів до Державного бюджету України, розрахунково-касове обслуговування орендного процесу.

III. Здійснення виконання законодавчо-нормативних актів та методичних вказівок на рівні областей, контроль за виконавцями управлінських рішень, формування пропозицій щодо вдосконалення управління об'єктами державної власності та оренди на мікрорівні відповідно до управлінських рішень та вказівок I-го та II-го рівнів, здійснення управління: об'єктами державної власності в областях, діяльністю підприємств – балансоутримувачів.

IV. Здійснення управління орендним процесом на рівні державних підприємств, установ, організацій, підприємств – балансоутримувачів; безпосереднє виконання управлінських рішень, формування рекомендацій та пропозицій щодо вдосконалення орендних відносин.

До органів управління об'єктами державної власності та оренди, що знаходяться на II-му рівні багаторівневої ієрархічної структури належать: Рада національної безпеки України, Державне казначейство України, Державне контрольно-ревізійне управління, Рахункова палата, Державна податкова адміністрація України, Міністерства та Державні комітети з управління, обліку та контролю за використанням природних ресурсів. До повноважень Ради національної безпеки України щодо управління об'єктами оренди належить взаємодія та співпраця з Фондом державного майна України у сфері використання та оренди Російською Федерацією території Чорноморського флоту, здійснення контролю за дотриманням умов договору оренди та визначення рівня ризику, загроз національній, майновій, фінансовій безпеці України.

Публічний контроль за ефективним використанням державної власності та процесами оренди об'єктів державної власності повинна здійснювати Рахункова палата, державний контроль – органи Державного казначейства України.

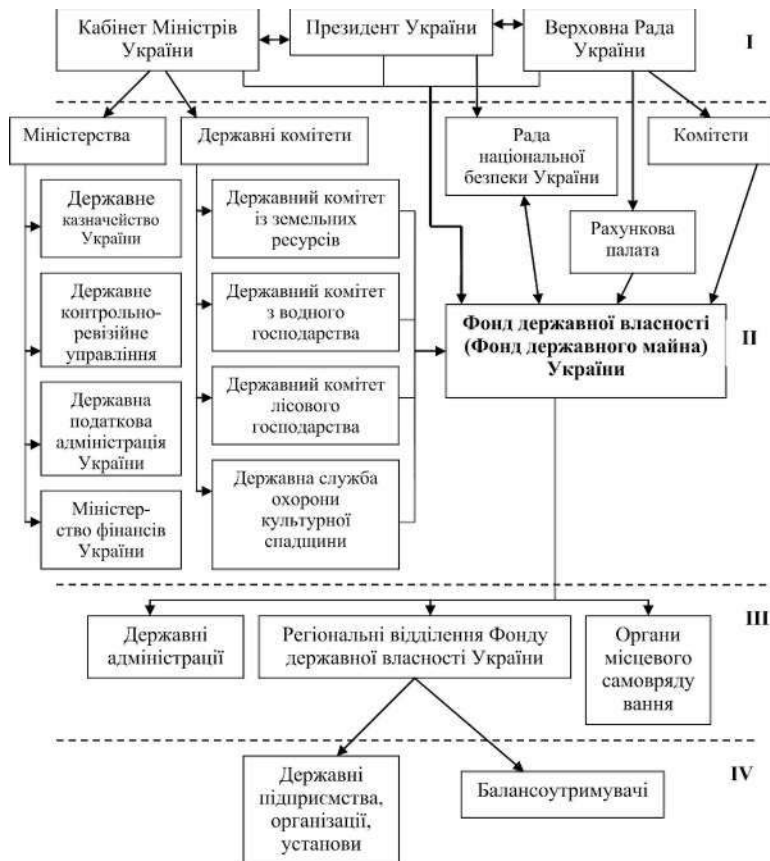

Рис. 2. Багаторівнева ієрархічна структура органів управління об'єктами державної власності та оренди (розробка автора)

Державне контрольно-ревізійне управління. Державна податкова адміністрація України забезпечує фіскальний контроль за вчасним та повним надходженням податку на додану вартість від орендних операцій, сплати за землю, податкових платежів, від підприємницької діяльності орендарів.

Висновки. Процес оптимізації управлінських рішень повинен враховувати не лише визначення найкращого варіанта залежності витрат і доходів, але і час, впродовж якого буде здійс-

снюватися та чи інша складова управління об'єктами державної власності.

Так, у довгостроковому періоді пріоритетність слід надавати процесам надання об'єктів державної власності в оренду. У короткостроковому періоді – основною метою управління об'єктами державної власності є швидка трансформація чи перетворення однієї форми власності в іншу для одержання одноразового надходження до Державного бюджету за допомогою приватизації.

Оренду доцільно визначити як пріоритетний напрям використання об'єктів державної власності на довготривалий період часу, що дасть змогу систематично, регулярно та в повному обсязі одержувати фінансові надходження у вигляді орендної плати до Державного бюджету України.

Література

1. Черчмен У. и другие. Введение в исследование операций / У. Черчмен. – М.: Наука, 1968. – С. 242.
2. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий / Пер. с англ. Р. Г. Вачнадзе. – М.: “Радио и связь”, 1993. – 278 с.
3. Мишин С. П. Оптимальные иерархии управления в экономических системах / С. П. Мишин / Российская Академия Наук. Институт проблем управления им. В. А. Трапезникова. – М.: ПМСОФТ, 2004. – 190 с.
4. Воронин А.А. Оптимальные иерархические структуры / А. А. Воронин, С. П. Мишин / Российская академия наук. Институт проблем управления им. В. А. Трапезникова. – М.: ИПУ РАН, 2003. – 214 с.